

degras, ijle en zachte dravik. En toen meteen de eerste zeldzaamheid: pilzegge (*Carex pilulifera*). Ik had deze warrige, krullerige platte pollen nooit eerder gezien, maar volgens Jelle zie je ze steeds meer, ook in het zuiden van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Ook zeldzaam maar dàar zo lieflijk in bloei; het liggende walstro (*Galium saxatile*). En vogelpootje her en der (de plantenkenner weten waarom je dit beslist in het enkelvoud schrijft). Een andere nieuwkomer in de streek is het langbaardgras (*Vulpia myuros*). De kafaalden zijn inderdaad langer dan het

kafje zelf. En wat te zeggen van het tandjesgras! Wedden dat velen van u dit nog niet kennen. Net zo min als de borstelbies. Welnu: wij zagen er honderden! En verder natuurlijk greppelrus, tengere rus, zeegroene rus maar ook zeegroene zegge enz. enz. En terwijl wij soppend onze kennis opvijzelden tijdens deze bijna-privé-les, vlogen huis-, boeren- en gierzwaluwen hun ontbijt bij elkaar. Boven de waterkant zit het altijd vol muggen, of het nu regent of niet. Ik had het nooit willen missen!

Bedankt Noordwijkers!

Nieuws van de vogelwerkgroep

Ab Steenvoorden

Zoals de meeste leden van de vereniging wel zullen weten, bestaat er binnen de vereniging al een aantal jaren een vogelwerkgroep. Deze vogelwerkgroep bestaat uit een aantal redelijk actieve vogelaars, die vrijwel jaarlijks inventariseren, en waarvan een aantal er ook voor zorgen dat elk kwartaal de waarnemingenru-briek in de Strandloper weer aardig gevuld is.

groep te organiseren. Inmiddels is het voorjaar alweer voorbij en hebben we een aantal excursies gehad.

In onderstaande stukjes doe ik verslag van de excursies, waarbij het niet alleen erg gezellig was, maar ook veel gezien en gedaan werd.

Ook voor het zomerseizoen (inmiddels al weer voorbij) en het najaar staan weer een aantal excursies op het programma. Ik hoop dat die net zo geslaagd zullen verlopen als de excursies die we gehad hebben, maar dat lezen we in de volgende Strandloper wel weer.

Excursie Holterberg 2 april 1995

Zondagochtend vroeg, erg vroeg om 04.30 uur zouden we vertrekken richting de Holterberg om daar het bolderen van de Korhoenders te gaan bekijken. Helaas voor acht van de negen deelnemers aan deze excursie had nummer negen, de organisator, zich verslapen. Met een klein half uurtje vertraging vertrokken de drie auto's richting Nijverdal bij de Holterberg.

Het is ongeveer twee uur rijden, vanaf Noordwijk naar de parkeerplaats boven op de Holterberg, waar de auto's achtergelaten moeten worden. Het gebied waar de Korhoenders actief zijn is sinds een paar jaar (gelukkig) in de ochtenduren afgesloten voor al het autoverkeer.

Al wandelend over de Holterberg hoorden we volop zingende vogels; Boomleeuweriken, Veldleeuweriken, Zwarte Mezen, Vinken enz. Op de heidevelden werden verschillende baltsende Wulpen gezien, maar ook een Grote Lijster, vrij veel Roodborstapuiten en natuurlijk de Korhoenders. Een stuk of tien hennen waren volop aan het bolderen en soms kwam het zelfs tot vechtpartijtjes tussen de vogels. Doordat het heidegebied vorig jaar in de brand heeft gestaan, waren de vogels mooi te zien. Ook werden er enkele hennen waargenomen.

Een andere bijzondere soort die we heel mooi gezien hebben, was een Klapekster. Ook deze bevond zich niet al te ver van de weg en was vanuit de boomtoppen aan het jagen.

Klapekster

Ongeveer twee keer per jaar houdt de vogelwerkgroep een bijeenkomst, de ene keer om de inventarisaties op te starten, en eventuele problemen op te lossen en de tweede avond is meestal na het inventarisatieseizoen om de verschillende resultaten te bespreken.

Tijdens de laatste bijeenkomst, 13 maart jongstleden, werd afgesproken om het komende jaar een aantal verschillende excursies speciaal voor de vogelwerk

Na een paar uurtjes op de Holterberg rond gekeken te hebben besloten we om richting IJsseluiterwaarden nabij Deventer te gaan. Direct voorbij Deventer (over de oude brug) namen we afslag Twello/Wilp en kwamen we in de uiterwaarden bij de Steenenkamer. Vanaf de dijk hadden we een schitterend uitzicht over de IJssel en de ondergelopen uiterwaarden. Enkele vogels die we daar gezien hebben zijn een vroe-

Steenuil

ge Boerenzwaluw, drie overvliegende Ooievaars, een aantal Buizerden en Dodaarzen. De route voerde verder over de dijk langs de IJssel, richting Wilp, Voorst en de ruïne van Nijenbeek. Nabij Voorst werden nog meer Ooievaars gezien, waarvan enkele exemplaren op het nest en volop klapperend met de snavels.

Vlak achter Voorst ligt een landschappelijk erg mooi gebied, de Voorsterklei. Een uiterwaardengebied met verschillende plassen, weilanden met Meidoornhagen en Knotwilgen. Ook hier hebben we een korte wandeling gemaakt. Al wandelend over een dijk hadden we een schitterend gezicht over het landschap. In de verschillende plassen zagen we een Pijlstaart, Bergeenden, nog vrij veel Smienten, Slobeenden en Wintertalingen.

Vanaf de Voorsterklei zijn we via Empe en Eerbeek richting Loenen gereden. Onderweg werden vrij veel Roeken, een Witgat en, tot grote vreugde van Benno Heethuis, een Steenuiltje gezien. Omdat het voor het eerst was dat hij deze vogel zag en omdat hij beloofd had te trakteren als hij er die dag één zou zien, zijn we in Loenen even heerlijk op een terras neergestreken.

Vanuit Loenen zijn we de Loenermark ingereden, om daar nog even een wandeling te maken. De Loenermark is een schitterend bosgebied, waar naald- en loofbos elkaar afwisselen en waar nog een aantal prachtige heidevelden te vinden zijn.

Op één van deze heidevelden werden een tweetal Raven, verschillende overvliegende Buizerden en door een enkeling een Havik waargenomen. Er werden deze dag ongeveer 68 verschillende vogelsoorten waargenomen waaronder toch wel een aantal bijzonderheden. Vanaf de Loenermark zijn we weer richting Noordwijk gereden, waar we na een geslaagde dag aan het einde van de middag weer aankwamen.

Excursie Flevoland op 25 juni

Zondagmorgen even voor zessen verzamelden de deelnemers aan deze vogelwerkgroepexcursie zich bij het Jan Verwey Natuurcentrum. Vijf deelnemers, Jelle van Dijk, Jan Jacobs, Richard Zonneveld, Hein Verkade en Ab Steenvoorden allen met kijkers, telescopen en statieven (sommigen ook nog met camera's en eten voor drie dagen), kropen na enig passen en meten in één auto om te vertrekken richting Flevoland. Onze eerste stop in Flevoland was bij de nieuw aangelegde poelen langs de Oostvaardersdijk, nabij de Noorderplassen. Ondanks de vrij koude wind (noord-noordwest) was het goed kijken vanaf de dijk. Er werden verschillende soorten steltlopers gezien, Kemphanen en Zwarte Ruiters in zomerkleed, Kluten, Grutto's en drie verschillende soorten plevieren, namelijk de Kleine Plevier, de Bontbekplevier en de Strandplevier. Doordat deze laatste drie soorten redelijk dicht bij elkaar zaten, konden we de onderlinge verschillen goed bekijken.

Een tiental Baardmannetjes was regelmatig te horen en af en toe te zien in een strook riet onderaan de dijk. Verder werden er enkele Zomertalingen, Slobeenden, Bergeenden en Dodaarzen (waaronder ook een exemplaar met jongen) gezien. Tijdens de koffiepauze op de dijk vlogen er enkele Bruine Kiekendieven en Lepelaars langs.

De Grote of Lepelaarsplas leverde niet zoveel op, dit vermoedelijk door de vrij hoge waterstand. Wel werden hier Kluten en Zwarte Ruiters waargenomen, en in een groep Knobbelzwanen een drietal Zwarte Zwanen. Onze volgende stop was bij het informatiecentrum "De Trekvogel", om van daaruit een wandeling te maken naar de schuilhut bij de Aalscholverkolonie in de Lepelaarplassen.

Direct tegenover "De Trekvogel", langs het fietspad bevindt zich een territorium van een Roodmus, helaas liet de vogel zich niet horen of zien. Wel zat er direct naast het fietspad een Rietzanger te zingen, deze liet zich schitterend bekijken vanaf slechts enkele meters afstand. Verder zaten en nog verschillende Bosrietzangers en Blauwborsten in de rietkraag langs het pad te zingen.

Vanuit de schuilhut hadden we een schitterend gezicht op de Aalscholverkolonie. Grote groepen vogels vlogen af en aan om de vele jongen te voeren die zich op de nesten bevonden. Op een aantal kleine eilandjes midden in de plas zaten veel rustende vogels. Hier tussen zat ook een kleine groep Smienten. Een Dodaars in vol zomerkleed zwom vlak langs de schuilhut en een Lepelaar vloog hoog over.

Op de terugweg richting auto kwamen we weer langs de bosjes waar de Roodmus zou moeten zitten. Ditmaal hadden we meer geluk, een mooi uitgekleurd mannetje zat volop te zingen. Nadat we de Roodmus allemaal goed hadden bekeken zijn we met de auto verder gereden over de Oostvaardersdijk, richting Lelystad. In de Oostvaardersplassen zelf was vermoedelijk vanwege de hoge waterstand nauwelijks iets te zien. We besloten toen maar verder te rijden richting Houtribsluizen, even voorbij Lelystad-haven. Hier bevindt zich een vrij grote kokmeeuwen- en visdievenkolonie. Naast de vele Visdieven en Kokmeeuwen,

waarvan de meeste al jongen hadden, werd hier ook nog een overvliegende Zwarte Stern gezien. Vanaf de Houtribsluizen moesten we een stukje terugrijden naar de Knardijk. Vanaf de Knardijk hebben we een wandeling gemaakt door de rietvelden naar de schuilhut "De Grauwe Gans". Ook tijdens deze wandeling werden er enkele Blauwborsten gehoord en gezien. Ondanks de hoge waterstand in het gebied lag er voor de schuilhut toch nog een zandbank droog. Hier lagen verschillende Visdieven en Kluten op te broeden, terwijl er ook al jonge Kluten rondliepen. Verder werden hier nog enkele Kleine Plevieren, Slobeenden en Grauwe Ganzen gezien.

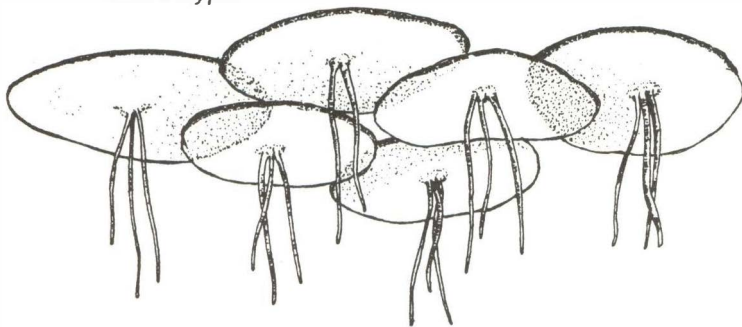
De volgend plek waar we halt hielden om te kijken was het observatiepunt aan het eind van de Praamweg. Vanaf een grote berg zand heb je daar een redelijk uitzicht over het drogere deel van de Oostvaardersplassen. Naast veel paarden en runderen zagen we een witte vlek, ver weg in het gebied. Helaas konden we er niet veel aan zien, de afstand en de trillingen van de lucht maakten ook het gebruik van de telescoop onmogelijk. Misschien was het een Grote Zilverreiger, misschien ook niet. Vlakbij, langs de Lage Vaart lag een aardige zandopspuiting. Hier bevond zich een oeverzwaluwenkolo-

nie en konden we mooi drinkende Kneuen en Groenlingen bekijken. Tevens werden hier twee Witgatjes en een Buizerd gezien. Vanaf de Praamweg zijn we via het cultuurland naar het Harderbroek, nabij Harderwijk gereden. Hier waren verschillende Bruine Kiekendieven actief. Plots kwam er een Roerdomp over het gebied aanvliegen en vloog schitterend langs ons, om vervolgens weer terug te keren achterna gezeten door een Bruine Kiekendief. Na een paar aanvallen van de kiekendief verdween de Roerdomp weer snel het riet in.

Vanaf het Harderbroek zijn we langzaam maar zeker richting huis gegaan. Nabij Zeewolde hebben we nog een korte wandeling door een bosgebied gemaakt, dit om de daglijst een beetje op te schroeven. Bij Almere reden we niet helemaal goed en kwamen we terecht op de zogenaamde boulevard van Almere-Haven. Hier hebben we op een terrasje nog even het heuglijke feit gevierd dat Jan Jacobs een nieuwe vogelsoort had waargenomen (dat betekent trakteren), waarna we terug naar Noordwijk zijn gereden. We hadden deze dag bij elkaar in de polder zo'n 85 verschillende vogelsoorten gezien, een excursie dus die zeker nog eens herhaald moet worden.

De verspreiding van waterplanten in de Duin- en Bollenstreek (deel 2)

Wim Kuyper

Veelwortelig kroos

In het vorige nummer (28e jaargang nr 2 juni 1995) werd de eerste serie van acht verspreidingskaarten van waterplanten in onze regio afgedrukt. In onderstaand artikel komen wederom een aantal waterplanten aan bod, vergezeld van acht verspreidingskaarten.

Sleutelbloemfamilie

Waterviolier - *Hottonia palustris*

(1 waarneming)

De enige bekende groeiplaats in de Duin- en Bollenstreek ligt langs de oostrand van Klein-Leeuwenhorst (Noordwijkerhout). In de jaren 1992 en 1993 kon de soort hier niet meer gevonden worden. In 1994 werden er echter weer enkele planten aangetroffen. De

groeiplaats ligt in een slootje tussen grasland en een bollenlandje.

Watergentiaanfamilie

In de streek kwam vroeger Waterdrieblad (*Menyanthes trifoliata*) voor, o.a. te Lisse (Molkenboer en Kerbert, 1840), Noordwijkerhout en in duinplassen. Tegenwoordig ontbreekt deze plant in ons gebied.

Watergentiaan - *Nymphoides peltata*

(65 waarnemingen, zie kaart)

Deze soort is regelmatig aanwezig in de gehele streek. In sommige brede wateren (zanderijvaarten) komt Watergentiaan massaal voor. Ook in sloten, komt de soort voor, maar dan in kleine aantallen. Soms is het bekend dat Watergentiaan geplant is door de mens, zoals in een vijver op het ESTEC-terrein (Noordwijk) en een sloot in de nabijgelegen wijk Rijnsoever (Katwijk).

Sterrekroosfamilie

Sterrekroos - *Callitriche div. spec.*

(74 waarnemingen, zie kaart)

De sterrekroossoorten zijn lastig te determineren. Hiervoor zijn o.a. rijpe vruchten noodzakelijk (v.d. Meijden, 1990). In het veld waren de vruchten vaak niet aanwezig, hierdoor zijn alle vondsten op 1 kaart gezet als *Callitriche spec.* In de kanalen in de Amster-